אַף אָנוּ נֹאמַר ונדרוש את השמות, על שם מה נקראת אשה שבטבעה אינה יכולה ללדת 'אֲיֵילוֹנִית', מלשון דּוּכְרָנִית דְּלֹא יָלְדָה – איל זכר שאינו יולד, ואף זו אינה יולדת.

משנה

המשנה ממשיכה לבאר את חיובי וסכומי הכתובה בנשים שונות: הַגְּיוֹרֶת, וְהַשְּׁבוּיָה – ישראלית שנשבתה לבין הגויים, וְהַשִּׁפְחָה הכנענית, ששלשתן מוחזקות שנבעלו בהיותן בין הגויים, שֶׁנִּפְּדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ כשהיו פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כיון שאף אם נבעלו בהיותן בין הגויים בתוליהן חוזרים עד גיל שלש שנים, בחזקת בתולות הן נשאות, וּכְתוּבָתָן מָאתַיִם בכל בתולה (לעיל י:), ומחמת כן יֵשׁ לָהֶן מַעֲנַת בְּתוּלִין, שאם טוען הבעל שלא מצא להן בתולים טענתו טענה, ומקח טעות הוא, ומפסידות כתובתן.

* * *

גמרא

שנינו במשנה את דינה של גיורת קטנה, הגמרא מבררת כיצד מגיירים גר קטן: אָמַר רַב הוּנָא, גֵּר קָטָן שאין לו אב, והביאתו אמו להתגייר [והיא עצמה אינה מתגיירת], מַטְבִּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת בֵּית דִּין – שלשה דיינים יהיו בטבילתו כדין כל טבילת גרים, והן נעשין לו כאב לענין זה, להתגייר על ידי מעשיהם.

שואלת הגמרא: מַאי קָא מַשְׁמַע לַן – מה חידש רב הונא בדין זה, דִּזְכוּת הוּא לוֹ – שלגייר אדם זכות היא לו, וְלכן בית דין יכולין לגייר קטן אף שאין בו דעת, שהרי זָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – שלא מדעתו, הרי כבר תָּנֵינָא – שנינו כן בברייתא 'זָכִין לְאָדָם – נעשין שליח כדי לזכות לאדם אף שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – שלא מדעתו, וְאֵין חָבִין לְאָדָם – אין נעשין שליח כדי לחוב לאדם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו'.

מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – הייתי סבור לומר שאין זו זכות עבורו, כיון שעוֹבֵר כּוֹכָבִים, בְּהֶפְקֵרָא נִיחָא לֵיהּ – נח לו לחיות חיי אישות בהפקרות, דְּהָא קָיְימָא לַן דְּאַף עֶבֶד כנעני וַדַּאי בְּהֶפְקֵרָא נִיחָא לֵיהּ, ונח לו להשאר עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות מלהשתחרר ולהאסר בשפחות, ואם כן גם לגבי גוי הייתי אומר שאין זו זכות עבורו להתגייר, קָא מַשְׁמַע לַן רב הונא, דְּהָנֵי מִילֵּי – דברים אלו נאמרו רק לגבי גוי גָּדוֹל, דְּכבר טָעֲמ טַעַם דְּאִיפּוֹרָא, ונח לו להשאר גוי, אֲבָל קָטָן שעדיין לא טעם טעם איסור, וְכוּת הוּא לוֹ להתגייר, ולכך מטבילין אותו על דעת בית דין.

הגמרא מנסה להביא ראיה לדינו של רב הונא ממשנתינו: לֵימָא מְסַיַּע לֵיהּ – האם אפשר לסייע לרב הונא ממשנתינו, שכך שנינו בה, 'הַגְּיוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה, שֶׁנִּפְּדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כתובתן מאתים', ויש לברר, כיצד יתכן שנתגיירו פחותות מבנות שלש שנים, הרי הן קטנות ולא בנות דעה, מַאי לָאו – האם לא מדובר דְּאַטְבְּלִינְהוּ עַל דַּעַת בֵּית דִּין, וכדברי רב הונא.

דוחה הגמרא: לֹא – אין מדובר בקטנות שנתגיירו על דעת בית דין, אלא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – במה עוסקת המשנה, בְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו הקטנות עִמּוֹ, והטעם שמועילה גירות אף בקטנים, משום דְּנִיחָא לְהוּ בְּמַאי דְּעָבִיד אֲבוּהוֹן – נח להם לעשות כמעשה אביהן. ואילו רב הונא חידש שאפילו באופן שאין אביו מתגייר עמו, זכות היא לו, ויכולים בית דין לגיירו.

* * *

הגמרא מביאה דין נוסף בגר קטן, ומקשה עליו ממשנתינו: אָמַר רַב יוֹסֵף, הִגְדִּילוּ – כאשר גדלו אותם גרים שנתגיירו בקטנותם, יְכוֹלִין הם לְמַחוֹת ולומר שאינם רוצים בגירות זו, ויהא דינם כגויים גמורים, ואין לנו לעונשם בבית דין ואפילו בזמן שיד ישראל תקיפה, ואם קידש בת ישראל מעתה, אינה מקודשת.

מקשה הגמרא: אֵיתֵיבֵיהּ אַבָּיֵי, שנינו במשנתינו, הַגְּיוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה, שֶׁנִּפְּדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כְּתוּבָתָן מָאתַיִם שאחר שהִגְדִּילוּ יְכוֹלִין לְמַחוֹת ולבטל את הגירות, וְהַכִּינָן לָהּ כְּתוּבָה דְּאוֹזְלָה וְאָכְלָה בְּנִכְסֵי בַּעְלָהּ – וכי מסתבר הדבר שנחייב את הבעל ליתן לה דמי כתובה בקטנותה, ואחר כך תוכל למחות בגירות ולחזור לגויותה, ותאכל את דמי הכתובה כשהיא גויה, והרי לגויה לא תיקנו כתובה, ומוכח לכאורה שאינה יכולה למחות כשתגדל.

דוחה הגמרא: אכן אין כוונת המשנה שיתנו לה את כתובתה בקטנותה, אלא לְכִי גְּדְלָה – רק לאחר שתגדל.

שואלת הגמרא: לְכִי גְּדְלָה נַמִּי – אף אם ניתן לה את כתובתה לאחר שתגדל, עדיין מְמַחֲיָא וְנָפְקָא – יכולה היא למחות ולבטל את הגירות. מתרצת הגמרא: אף שאמר רב יוסף שיכולה היא למחות כשתגדל, היינו מיד בשעה שהגיעה לגדלות, אבל כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּילָה ונהגה במנהג דת יהודית לאחר שגדלה אפילו רק שָׁעָה אַחַת וְלֹא מִיחָתָה, שׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמַחוֹת, ואם תחזור לסורה לנהוג כגויה, הרי דינה כמומרת ליענש בכל עונשי בית דין, ולכן אפשר לתת לה כתובה.

הגמרא מוסיפה להקשות על דברי רב יוסף: מֵתִיב רָבָא, שנינו במשנה (להלן כט.), אֵלּוּ נְעָרוֹת פסולות שֶׁאִם אנסן אדם יֵשׁ לָהֶן קְנָס, שנותן לאביה חמשים כסף, הַבָּא עַל הַמְּמֻזֶּרֶת וְעַל הַנְּתִינָה וְעַל הַכּוּתִית, וְכן הבא עַל הַגְּיוֹרֶת וְעַל הַשְּׁבוּיָה וְעַל הַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְּדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ פְּחוּתוֹת מִבְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, שבחזקת בתולות הן, יֵשׁ לָהֶן קְנָס. ויש להקשות, אִי אָמַרְתְּ שאחר שֶׁהִגְדִּילוּ יְכוֹלִין לְמַחוֹת ולבטל את הגירות, וְהַכִּינָן לָהּ קְנָס דְּאוֹזְלָה וְאָכְלָה בְּנִכְסֵי בַּעְלָהּ – וכי ניתן לה את דמי הקנס ותתנה מהם אחר שתמחה ותחזור לגויותה, הרי יתברר שגויה היא, וגויה אין לה קנס.

מתרצת הגמרא: נותנים לה את הקנס לְכִי גְּדְלָה. מקשה הגמרא: לְכִי גְּדְלָה נַמִּי מְמַחֲיָא וְנָפְקָא – הרי גם לאחר שגדלה יכולה למחות ולבטל את הגירות. מתרצת הגמרא: כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּילָה ונהגה במנהג דת יהודית שָׁעָה אַחַת וְלֹא מִיחָתָה, שׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמַחוֹת, ולכך נותנין לה את הקנס.

הגמרא מבארת מדוע אביי ורבא הקשו כל אחד ממשנה אחרת. אומרת הגמרא: אַבָּיֵי לֹא אָמַר כְּרָבָא, שהקשה מהמשנה של חיוב קנס, כיון דְּהָתָם, לגבי קְנָסָא אפשר לומר דְּהַיְינוּ טַעֲמָא שיש לה קנס אף בקטנותה, ואין חוששים שתמחה כשתגדל, כדי שֶׁלֹּא יֶחְמָא החוֹטֵא שאנסה נִשְׁכָּר בכך שאין צריך לשלם הקנס, ולכך הקשה ממשנתינו, שמוכח שאף לגבי כתובה אין חוששים שתמחה. וְרָבָא לֹא אָמַר כְּאַבָּיֵי, שהקשה ממשנתינו לגבי כתובה, משום שכל הטעם שתיקנו חכמים כְּתוּבָה לאשה, הַיְינוּ טַעֲמָא הוא כדי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וכיון שאף גיורת קטנה כל זמן שלא מיחתה גיורת היא, יש לחכמים לתקן עבורה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיני בעלה להוציאה, אבל מהמשנה של קנס יש להקשות שמוכח שאין חוששים שתמחה כשתגדל.

משנה

המשנה ממשיכה לדון בדיני כתובה: הַגָּדוֹל – בן תשע שנים ויום אחד, שביאתו ביאה, שֶׁבָּא עַל הַקְּטַנָּה שלא הגיעה לשלש שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה, שהרי בתוליה חוזרין. וְכן קָטָן שלא הגיע לתשע שנים ויום אחד, שאין ביאתו ביאה, שֶׁבָּא עַל הַגְּדוֹלָה בת שלש שנים ויום אחד, וְכן מוּפֶּת עֵץ – שנתקע לה עץ במקום בתוליה, כל אלו כְּתוּבָתָן מָאתַיִם, כדין הבתולה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוּפֶת עֵץ כְּתוּבָתָהּ מָנֶה כדין בעולה, כיון שפתחה פתוח.

בְּתוּלָה שהיא אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה, וְחָלוּצָה מִן הַנִּישׂוּאִין, כלומר, שאחר שנשאת וקודם שנבעלה התאלמנה או התגרשה או חלצה, ואחר כך נשאת לאדם אחר בסתם, כְּתוּבָתָן מנישואי השני מָנֶה, כדין בעולה, ואפילו אם נמצאה בתולה, כיון שנשאה על דעת שבעולה היא.

וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִים – אם מצא הבעל שאין אשתו בתולה, אינו יכול להפסידה כתובתה בטענה שנשאה בחזקת בתולה ומקחו מקח טעות, אלא יש לה מנה כדין הנושא את הבעולה.

חֲגִיגָרִת, וְהַשָּׁבוּיָה – ישראלית שנשבית לבין הגויים, וְהַשִּׁפְחָה הכנענית, שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ כאשר היו יְתֵירוֹת עַל בָּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כְּתוּבָתָן מָנֶה, שבחזקת בעולות הן, וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין – אם נשא אחת מנשים אלו ונמצאה בעולה, אינו יכול לטעון שבחזקת בתולה נשאה ומקחו מקח טעות, כיון שודאי נשאה בחזקת בעולה, ואין לו טענה.

* * *

גמרא

שנינו במשנה: ׳וקטן שבא על הגדולה וכו׳ כתובתן מאתים׳. הגמרא מבררת את דין ביאת קטן: אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, קָטָן – פחות מבן תשע שנים הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ מוּכַּת עֵין, כי אף שאין ביאתו ביאה, מכל מקום דינה כמוכת עץ ולדעת חכמים במשנתינו שמוכת עץ כתובתה מנה, גם אשה זו כתובתה מנה, וכן לענין כהן גדול שמותר רק בבתולה ואסור במוכת עץ, יהא אסור בזו שבא עליה קטן. הוסיף רב יהודה ואמר: כִּי אֲמָרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל – כשאמרתי דבר זה בשמו של רב לפני שמואל, אָמַר שמואל, אין הדין כן, משום שאֵין מוּכַּת עֵין בְּכָשֵׁר – אין בעילת אדם עושה אותה מוכת עץ, וכל זמן שאין ביאתו ביאה, אינו עושה אותה אף ׳מוכת עץ׳.

הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת זו: אִיבָּא דְּמַתְנֵי לָהּ לָהָא שְׁמַעְתָּא בְּאַפֵּי נַפְשָׁהּ – יש ששנו מחלוקת זו בפני עצמה, ולא בשם רב יהודה, וכך שנו, קָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, רַב אָמַר, עֲשָׂאָהּ מוּכַּת עֵין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֵין מוּכַּת עֵין בְּכָשֵׁר.

הגמרא מקשה מהמשנה על דעת רב: מַתְנִיתִין רַב אוֹשַׁעְיָא, שנינו במשנתינו, גָּדוֹל שֶׁבָּא עַל הַקְּטַנָּה וְקָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, וּמוּכַּת עֵין, כְּתוּבָתָן מָאתַיִם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוּכַּת עֵין כְּתוּבָתָהּ מָנֶה. ומשמע מהמשנה שחכמים אינם חולקים אלא במוכת עץ, אבל בקטן הבא על הגדולה הם מודים שכתובתה מאתיים, והרי זה כדעת שמואל שביאת קטן אינה עושה אותה מוכת עץ, וקשה על רב הסובר שאף קטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ, והיה לחכמים לחלוק אל רבי מאיר אף בזה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר – כך הוא פירוש המשנה לדברי רב, גָּדוֹל הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה, וְלֹא כְּלוּם – הרי זה כאילו לא נבעלה כלל, משום דְּפָחוֹת מִכָּאן – פחות משלש שנים, הבא עליה כְּגוֹחֲנָן אֲצַבָּע בָּעַיִן דְּמֵי, כלומר, כשם שהדמעה יוצאת ובאה אחרת תחתיה, כך גם בתוליה של הקטנה חוזרין, וכאילו לא נבעלה כלל, ולדברי הכל כתובתה מאתיים. וְקָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ מוּכַּת עֵין, והיינו כשיטת רב שביאת קטן עושה אותה מוכת עץ, וְדִינָהּ של מוּכַּת עֵין גּוּפָא [–עצמה], פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבָּנָן, שלדעת רבי מאיר מוכת עץ כתובתה מאתיים והוא הדין לקטן שבא על הגדולה, ולדעת רבנן מוכת עץ כתובתה מנה, והוא הדין לקטן שבא על הגדולה.

* * *

הגמרא מבארת את אופן וסברות המחלוקת בדין מוכת עץ: אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא, מַחֲלוֹקֶת רבי מאיר ורבנן לגבי מוכת עץ היא בְּשֶׁהִכִּיר בָּהּ – שכשנשאה וכתב לה כתובתה ידע בה שמוכת עץ היא ועל מנת כן נשאה, דְּרַבִּי מֵאִיר מְרַמֵּי לָהּ – מדמה את מוכת העץ, לְבוּגֶרֶת – בת שתים עשרה וחצי שנים, שאף שכלו בתוליה, מכל מקום כתובתה מאתיים. וְרַבָּנָן מְרַמּוּ לָהּ לִבְעוּלָה – ורבנן סוברים שהיא דומה לבעולה, שכתובתה מנה. אֲבָל אִם לֹא הִכִּיר בָּהּ כשנשאה שמוכת עץ היא, דִּבְרֵי הַכֹּל – בין לרבי מאיר ובין לרבנן, וְלֹא כְּלוּם – אין לה כתובה כלל, שהרי נשאה בחזקת בתולה, וכיון שנמצאה מוכת עץ הרי זה מקח טעות.

שואלת הגמרא: וְרַבִּי מֵאִיר, אַמַּאי – מדוע מְרַמֵּי לָהּ לִבְוּגֶרֶת, נַרְמֵיהּ לִבְעוּלָה, וכסברת חכמים. משיבה הגמרא: יש חילוק ביניהם, שהרי בְּעוּלָה, אִיתְּעֲבִיד – נעשה בָּהּ מַעֲשֶׂה בִּידֵי אָדָם, הָא – אבל מוכת עץ לֹא אִיתְּעֲבִיד בָּהּ מַעֲשֶׂה בִּידֵי אָדָם, והרי היא דומה לבוגרת, שגם בה לא נעשה מעשה בידי אדם, אלא כלו בתוליה מאליהן. ממשיכה הגמרא ושואלת: וְרַבָּנָן, אַדְּמַדְמוּ לָהּ לִבְעוּלָה, נַרְמֵיהּ לִבְוּגֶרֶת – עד שדימו מוכת עץ לבעולה, מדוע אינם מדמים אותה לבוגרת. מבארת הגמרא: בּוּגֶרֶת, לֹא אִיתְּעֲבִיד בָּהּ מַעֲשֶׂה כְּלָל, אלא בתוליה כלו מאליהן, הָא – אבל מוכת עץ, אִיתְּעֲבִיד בָּהּ מַעֲשֶׂה ועל ידי כן נשרו בתוליה, ודומה היא יותר לבעולה שנעשה בה מעשה.

הגמרא חוזרת לדון בדברי רמי בר חמא: אֲבָל אם לֹא הִכִּיר בָּהּ כשנשאה שמוכת עץ היא, לְדִבְרֵי הַכֹּל וְלֹא כְּלוּם – אין לה כלל כתובה, משום שמקח טעות הוא. מקשה הגמרא: מַתִּיב רַב נַחְמָן, שנינו במשנה להלן (יג.), הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים, הֲיֵא אוֹמֶרֶת מעולם לא נבעלתי, ומוּכַּת עַיִן אֲנִי. וְהוּא – הבעל אוֹמֵר, לֹא כִּי – אפשר שאין הדבר כן אֶלָּא שמא דְּרוּסָּה [–בעולת] אִישׁ אַתְּ, ומקח טעות הוא, כיון שבעת האירוסין הייתי סבור שבתולה את. רָבָן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמָנֶת שמוכת עץ היא [ובמשנה שם יתבאר שרבי יהושע חולק בזה], ומכך שאמרו שהיא ׳נאמנת׳ מוכח שאם האמת כדבריה שמוכת עץ היא, יש לה כתובה, שאם לא כן לגבי מה האמינוה, ומוכח שאף שהבעל לא ידע שמוכת עץ היא, מכל מקום יש לה כתובה, ושלא כדברי רמי בר חמא שאמר שאם לא הכיר בה שהיא מוכת עץ לדברי הכל אין לה כתובה כלל.

מחמת קושיא זו חולק רבא על רמי בר חמא: אֶלָּא אָמַר רָבָא, בֵּין אם הִכִּיר בָּהּ קודם נישואיה שמוכת עץ היא, וּבֵין אם לֹא הִכִּיר בָּהּ, לְרַבִּי מֵאִיר כתובתה מָאתַיִם, כיון שדינה כבתולה לכל דבר, וכמו בוגרת, וּלְרַבָּנָן מוכת עץ הרי היא כבעולה, ולכן אם הִכִּיר בָּהּ שמוכת עץ היא ונשאה, כתובתה מָנֶה, כבעולה, ואם לֹא הִכִּיר בָּהּ בשעת נישואין שמוכת עץ היא, וְלֹא כְּלוּם – אין לה כלל כתובה, משום שמקח טעות הוא, שהרי נשאה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ. והמבואר במשנה להלן (יג.) שמוכת עץ יש לה כתובה, כרבי מאיר היא. ונמצא שדעת רבא שכשבנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ הרי זה מקח טעות ואין לה כלום, ולהלן תדון הגמרא בענין זה.

אך מסיקה הגמרא: וְהָדַר בֵּיהּ רָבָא – רבא חזר בו ממה שאמר בדעת רבנן, שמוכת עץ שלא הכיר בה אין לה כלום, אלא סובר שיש לה מנה ככל בעולה, ואין זה מקח טעות, משום שאין אדם מקפיד כל כך במוכת עץ לבטל את הנישואין עבור זה.

מבארת הגמרא היכן מצינו שרבא חזר בו: דְּתַנְיָא בברייתא, בֵּיצַד היא ׳הוֹצָאַת שֵׁם רַע׳ המוזכרת בתורה, בָּא הבעל לְבֵית דִּין וְאָמַר, פָּלוֹנִי – אבי האשה, לֹא מָצָאתִי לִבְתּוֹ בְּתוּלִים, אלא בעולה היתה. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיּוֹצִיאוּ תַּחְתָּיו – בין הקידושין לנישואין, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מָנֶה, כדין בעולה. תמהה הגמרא: וכי יש לה כתובה מנה, הרי אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיּוֹצִיאוּ תַּחְתָּיו בַּת סָקִילָה הִיא, שהרי זינתה בהיותה אשת איש. מבארת הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך יש לשנות את הברייתא, אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיּוֹצִיאוּ תַּחְתָּיו, דינה בְּסָקִילָה, ואם זִינְּתָה מֵעִיקָּרָא – קודם הקידושין, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מָנֶה, כדין בעולה.

וְעל ברייתא זו אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבִּין, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, זֹאת אוֹמֶרֶת – מדברי הברייתא יש ללמוד, שאם בָּנָהּ הבעל בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה מָנֶה, שהרי אותו אדם שטוען שלא מצאתי לבתך בתולים כנסה בחזקת בתולה, ומכל מקום אם נמצא שזינתה קודם הקידושין יש לה כתובה מנה, ואין זה מקח טעות.

וּמַתִּיב – והקשה רַב נַחְמָן על דברי רב ששת, שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה, ואין זה מקח טעות, מהמשנה ששנינו להלן (יב:), הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה בחזקת בתולה, וְלֹא מָצָא לָהּ בְּתוּלִים, הִיא אוֹמֶרֶת מְשֻׁאֲרַסְתַּנִי נֶאֱנַסְתִּי, וְכיון שהיה זה אחרי שהתקדשה לבעלה, נִסְתַּחֲפָה שְׁדֵדוּהוּ – הפסד של הבעל הוא,

המשך בעמוד קפה

כיון שבשעת קידושין היתה בתולה. **וְהוּא אוֹמֵר לֹא כִּי** – שמא אין הדבר כן, **אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא** – קודם שאֵירַסְתִּיךְ נבעלת, **וְהָיָה מְקֻחִי מְקֻחַ טָעוּת**, שהרי קידשתיך בחזקת בתולה, וכיון שנמצאת שהיית בעולה הרי זה מקח טעות, והבין רב נחמן, שאם טוען הבעל ש'מקח טעות' הוא, אם כן **וְלֵית לֵהּ כְּלָל** – אין לה כתובה כלל, שהרי הבעל אומר שזהו מקח טעות ורוצה לבטל את הנישואין מעיקרם, וקשה ממשנה זו לדברי רב ששת שדייק מהברייתא לעיל שאם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין זה מקח טעות אלא יש לה כתובה מנה כדין בעולה.

וְאָמַר לֵהּ רַב חִיָּיא בַּר אָבִין לרב נחמן, **וכי אֶפְשָׁר** לומר כן, שיש קושיא מהמשנה על רב ששת, **והרי רַב עַמְרָם וְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר יָתְבִי** – היו יושבים **כִּי אָמַר רַב** ששת **לְהָא שְׁמַעְתָּא** – כשאמר רב ששת דין זה, שבנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה, **וְקַשְׁיָא לֵהּ** – והקשו לו קושיא זו של רב נחמן, שמלשון המשנה 'מקח טעות' משמע שאין לה כתובה כלל, **וְשַׁנֵּי** – ותירץ להם רב ששת, **מַאי 'מְקַח טָעוּת' נַמִּי, מְמָאתַיִם** – אף לשון 'מקח טעות' האמורה במשנה, היינו לגבי התחייבותו לה במאתיים, משום שבעולה היא, **אֲבָל מָנֶה אִית לָהּ** – אבל כתובה בשיעור מנה יש לה, ככל בעולה, משום שאין זה מקח טעות לבטל את הנישואין לגמרי, **וְאַתְּ אָמְרַתְּ לֵית לָהּ כְּלָל** – וכי אתה [–רב נחמן] רוצה להוכיח ממשנה זו שאין לה כתובה כלל, הרי כבר הסכימו רב עמרם וכל גדולי הדור לתירוצו של רב ששת.

הגמרא מביאה את תירוצו של רבא ביישוב המשנה והברייתא, ומוכיחה שהוא חזר בו מהאמור לעיל בשמו: **וְאָמַר רָבָא, מַאן דְּקָא מוֹתִיב שַׁפִּיר קָא מוֹתִיב** – מי שהקשה מדברי המשנה [–רב נחמן] שמשמע שבשנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה נחשב מקח טעות ואין לה כלום, יפה הקשה, משום שסתימת לשון המשנה 'מְקַח טָעוּת', לְגַמְרֵי מַשְׁמַע, ודוחק לפרש שזהו מקח טעות לענין חיוב מאתיים, אבל מנה יש לה, אלא משמע שאין לה כתובה כלל. **וְאֶלָּא קַשְׁיָא הַדָּא** – ואלא קשה מדברי הברייתא לגבי מוציא שם רע, שמבואר שאם זינתה קודם הקידושין יש לה כתובה מנה, ואף שכנסה בחזקת בתולה. **תָּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי** – כך יש לתרץ ולשנות את דברי הברייתא, **אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה תַּחְתָּיו**, דינה **בְּסִקִּילָה**, ואם יש עדים **שׁוֹנְאָתָהּ מֵעִיקָּרָא** – קודם האירוסין, **וְלֹא בְּלוּם** – אין לה כלל כתובה, משום שמקח טעות הוא, ומה שאמרה הברייתא שיש לה כתובה מנה, היינו שאם **נִמְצֵאת מוּכַּת עֵין יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה**, ובדעת רבנן שמוכת עין כתובתה מנה.

מסיימת הגמרא את הוכחתה שאכן רבא חזר בו מהאמור לעיל: הרי התבאר עתה בדברי רבא שאף אם לא ידע שמוכת עין היא, כתובתה מנה, **וְהָא רָבָא** עצמו **הוּא דְּאָמַר** לעיל **שֶׁלְּרַבָּנָן** אם **לֹא הִכִּיר בָּהּ** שמוכת עין היא, הרי זה מקח טעות, **וְלֹא בְּלוּם** – ואין לה כתובה כלל, ואיך פירש רבא את דברי הברייתא שבנמצאת מוכת עין יש לה כתובה מנה, **אֶלָּא שָׁמַע מִינָּהּ** – מוכח מכאן **דְּהָדַר בֵּיהּ רָבָא מֵהָהִיא** – שרבא חזר בו ממה שאמר לעיל, ומסקנת רבא שמוכת עין בין הכיר בה ובין לא הכיר בה יש לה כתובה מנה, ואין זה מקח טעות.

כפי שנתבאר, נחלקו האמוראים בכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, לרבא זהו מקח טעות ואין לה כתובה, ולרב ששת יש לה מנה, הגמרא מביאה ברייתא שממנה יש מקום לדון בדין זה: **תָּנוּ רַבָּנָן, כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן לְשׁוּם נִישׂוּאִין** – אשה שנשאת לאדם פעם ראשונה, **והיינו שנכנסה לחופה עמו, וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִסְתָּרָה** – שלא התייחדה עמו לאחר החופה, **אִי נַמִּי** – או גם באופן שיש לה עדים **שֶׁנִּסְתָּרָה** עמו **וּמכל מקום לֹא שָׁהֲתָה** עמו בשעת היחוד זמן **כְּדֵי בִּיאָה**, כך שהעדים מעידים שלא נבעלה לו. אם מת אותו אדם, ונשאת לשני, **אֵין הַשֵּׁנִי יָכוֹל לְטָעוֹן** שנמצאת **בְּתוּלִים** ולומר שכיון שלא מצא לה בתולים תפסיד, **שֶׁהֲרֵי** ידע השני שכבר **כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן**, ומבואר במשנה לעיל (י:) שאלמנה בתולה מן הנישואין יש לה כתובה מנה ואין לה טענת בתולים.